Ukrajna, Lengyelország és az uniók

Lengyelország már az 1300-as évek végétől kezdve létrehozta a maga unióit a Szovjetuniót és az Európai Uniót megelőzően. A Lengyel Koronát és a Litván Nagyfejedelemséget a közös ellenség, a Német Lovagrend elleni küzdelem fűzte össze. Nagy Lajos, Magyarország, Horvátország és Lengyelország királya 1382-ben hunyt el. Halálát követően az uralkodó kiskorú leányát, (az 1997-ben szentté avatott) Hedviget vette feleségül Jagelló (Jogaila) litván nagyfejedelem az 1385-ben kötött egyezmény, a **krewói unió** alapján.

A lengyel-litván seregek 1410-es grünwaldi győzelme után megkötött **horodlói unió** további rendelkezésekkel fűzte szorosabbra a közös uralkodó vezette államok szövetségét.

A reneszánsz korban fénykorát élő Jagelló-ház utolsó királya, Zsigmod Ágost az 1569-es **lublini unióval** létrehozta a „Két Nemzet Köztársaságát” (Rzeczpospolita Obojga Narodów).

A hatalmas ország választott királya 1576-tól Báthory István, erdélyi fejedelem volt, aki a Rettegett Iván elleni háborúban a korábban elvesztett livóniai területeket is visszaszerezte. A Balti-tengertől a Fekete-tengerig terjedő unió jelentős államnak bizonyult – egészen 1795-ös felosztásáig.

Jan Matejko: Báthori Pszkov előtt

A lengyel-litván állam dél-keleti területeinek lakossága vallási-nyelvi tekintetben eltérő volt az észak-nyugati részektől.
Bár a zömmel katolikus lengyel nemesség expanziója folyamatos volt, a lakosság túlnyomó részét a keleti szláv nyelvet beszélő, pravoszláv (vagy az 1596-os **breszti unió** aláírása utáni görögkatolikus, azaz „unitus”) vallású népek alkották.

A katolikus, görögkatolikus és pravoszláv népesség túlsúlya a Két Nemzet Köztársasága területén

Az alkotmányos nemesi köztársaság felszámolása után ezek a területek részint orosz kézre kerültek, de a Habsburg Birodalomban, majd később az Osztrák-Magyar Monarchiában Galíciának nevezett részek – a jelentős számú mózeshitű népességgel együtt – tovább színezték a térség nyelvi-vallási képének alakulását.

A függetlenné vált Ukrajna a hetvenéves szovjeturalom és ateista ideológia ellenére nem csak
a törökkel, tatárral, lengyellel és orosszal vívott évszázados küzdelmek szellemét őrzi a mai napig, de magán viseli az elmúlt korok nyelvi-kulturális, vallási nyomait is.
Ennek tárgyi bizonyítékai láthatók a lengyel templomok sorsáról készült 2016-os alábbi cikkben.

Lengyel templomok Ukrajnában

Milyen állapotban vannak? Milyen sors vár rájuk?

Szemelvények Łukasz Wolski cikkéből
(http://www.studiowschod.pl/artykuly/polskie-koscioly-na-ukrainie-jaki-czeka-je-los/)

Több száz, de talán több ezer is van belőlük. Egy részük helyrehozhatatlanul leromlott, és elhanyagoltan áll egy elhagyatott helyen, más részüket tehénistállóvá, raktárrá vagy ortodox templommá alakították. De néhányat közülük már újjáépítettek, s ezek a katolikus közösséget szolgálva fontos szerepet töltenek be a lengyelség központjaként. Mi lesz a lengyel templomok sorsa Ukrajnában? Hány fog menthetetlenül elpusztulni? Van-e rá esély, hogy legalább egy részük megmeneküljön az enyészettől?

Az alábbiakban csupán néhány lengyel templom történetét és állapotát mutatjuk be a mai Ukrajna területén. Ezen keresztül azonban feltárul, hogy miként alakult a lengyel közösséget évtizedeken át, de esetenként több száz évig is szolgáló szentélyek sorsa. Az alábbiakban csak néhány település – a térképen megjelölt **Kowalówka, Chodaczków Wielki, Załuże, Ciemierzyńce, Wybranówka, Okniany, Tłumacz, Podhajce** és **Przemyślany** – esetén keresztül próbáljuk bemutatni, miért és miként alakult ki a jelenlegi helyzet.

Ukrajna területén több ezer katolikus templom lehet. Pontos számukat nehéz volna megállapítani, hacsak végig nem utazzuk széltében-hosszában, minden apró faluba ellátogatva keleti szomszédunk országát. A templomok többsége siralmas állapotban van. Az eróziónak való kitettség, a sokesztendős elhanyagoltság, elhagyatottság óriási károkat okozott. Beomlott tetők, ledőlt falak leszakadt mennyezet. Egyszóval – romok. Az épületek egy része magán- vagy önkormányzati kézbe került, majd tehénistállóvá, raktárrá vagy gabonatárolóvá alakították. Hívek helyett nemritkán az állatok gyülekezete lakja. Előfordult itt-ott, hogy a templom nagy részét lebontották és a remek állapotban megmaradt lengyel téglát széthordták, hisz annak jó ára van az országban.

Nem minden templom maradt fenn a mai napig. Hiszen sokuk a II. világháború ütközetei és vérontásai során elpusztult vagy leégett (mint pl. a Szeplőtelen Szűz nővéreinek kolostora **Niżniówban**), de a szovjeturalom is megtette a magáét, amikor minden valós indok nélkül hozott döntéseket egyes épületek lebontásáról. Számos templomnak megoldatlan a jogi helyzete. Ismerünk eseteket, hogy pravoszláv szentéllyé alakították. De több helyen is megtörtént, hogy egy város lengyel közössége megpróbálta visszaszerezni templomát, de ennek jogi akadályai vannak, vagy a görögkatolikusok képviselői állják útjukat. A szentélyek egy részét sikerült megőrizni, és ezek szolgálják a katolikus hívőket betöltve a számukra kijelölt funkciókat, díszéül egynémely falvaknak, városoknak. Az alábbi néhány templom történetének bemutatásával szeretnénk képet adni róla, hogyan néz ki ez az ügy jelenleg, és milyen egyezkedések folynak a jövőre nézve.

Isten házában nincs tető a fejünk fölött

Az első csoportba azokat a templomokat soroljuk, amelyek elhagyatottan, romokban állnak. Jelenlegi állapotuk oka változó, de leggyakrabban a természetes erózió, a felújítás hiánya következtében és a helyi lakosok által kifosztva, megrongálva pusztulnak. A helybéliek elég gyorsan eltávolították a nyílászárókat és a hasznavehető deszkákat, gerendákat. Ez főleg azokra a helyekre jellemző, ahol nem maradt lengyel népesség.

Ilyen sors jutott osztályrészül a dombtetőn álló, **Kowalówka** fölé „tornyosuló” templomnak is. Közelében található egy régi katolikus temető is. Itt nyugszanak őseink.
A múlt évben hozták rendbe a sírkertet, a *„Mentsd meg dédapád sírját a feledéstől”* című akciónk keretében. Bár a sírkövek helyreállíthatók, leltározhatók, feliratai felújíthatók, de maga a templom igencsak kilátástalan helyzetben van. A tető szinte teljesen megsemmisült, akárcsak a belső tér, amely így néz ki:

Viszonylag épen maradt részei a főhajó kupolája alatt látható falfestmények, bár az állapotuk nem sok jót ígér. A természet hatásainak esőnek, jégesőnek, hónak, viharoknak kitéve évről évre mindinkább romlik az épület állaga. Az ismétlődő szélviharoktól a maradék tető és idővel az egyik oldalfal is bedőlhet. A téglák korhadtak, és nem tudni, meddig bírják.

Kowalówka csak egyike a nagyszámú lengyel templomnak Ukrajna területén, amelyek ilyen sorsra jutottak.

Hasonló a helyzet **Chodaczków Wielki** templomával is, amelynek fenséges épülete szintén siralmas állapotban van. A második világháború tragikus eseményei miatt ebben a városban már nem élnek lengyelek (Chodaczków egykori lakói szétszórtan élnek Alsó-Sziléziában, egyebek között a Wrocław melletti Kamieniecben és Gajkowóban). Bár a közelben kihelyeztek egy emléktáblát emlékeztetőül a harcok idején elkövetett bűncselekményekre, de a templom állapotával évek óta senki nem törődik. Pedig igen értékes műemlék.

A méltóságteljes templomépület a falu kellős közepén található. Nemigen feltételezhető, hogy a helyi lakosok közül bárkit is érdekelne a sorsa, hiszen sok ukrán épphogy csak megél egyik napról a másikra. A létesítmény esetleges felújítása pedig, még ha lehetséges is, jelentős forrásokat igényelne. **Chodaczków** egykori lakóinak leszármazottai egy delegáció keretében többször is meglátogatták ezt a helyet, de az ügyben nem történt előrelépés.
Az épület belseje egyre rosszabbul néz ki:

Szinte ugyanez a helyzet a **Ternopili terület** egyik kisvárosa, **Załuże** katolikus templomának esetében. A főút közvetlen közelében álló épület tetőszerkezete teljesen hiányzik.

A templom állapota külsőre nem is a legrosszabb, de belül óriási a pusztulás.

Valóban nem sok maradt épen, bár igen sokatmondó a falon látható kép.
Ha az emberek el is hagyják az épületet, az Úristen ott marad.

Ukrajna lengyel templomai tragikus állapotban vannak, de néhányukra még ennél is rosszabb sors vár. Vajon miért?

Jézus lakhelye volt, most istálló

Nem minden templom maradt kihasználatlanul. Ez esetben azonban nem vallási szolgálatról beszélünk, inkább arról, hogy például… istállóvá alakították. Ilyen sorsra jutott a **Przemyślany** melletti **Ciemierzyńce** temploma. Amint a belső felvételeken is látható, jelenleg állatokat tartanak az épületben. Gondozatlanul.

A képek alapján igen nehéz elgondolni, hogy az épület egykor Isten házaként szolgált.
De még inkább elképzelhetetlen, hogy valaha is istállóvá akarta volna valaki átépíteni.

A **Lvivi** (Lembergi) terület, **Żydaczków**-i járásában, **Wybranówka** falujában viszont éveken át vegyszerraktárnak használták a templomot. A vegyianyagok miatt a korrózió nagy károkat okozott a templom építészeti elemein és eredetileg jó állapotú, szép falain.

A **wybranówkai** Jézus Szíve plébánia 1935-ben kezdte meg működését.
A második világháborúig rendszeresen tartottak benn miséket.
A magára hagyott épület állaga romlik, időről-időre fosztogatók pusztítják.
Eltűnt többek között a szentélyt körülvevő fémkerítés is.

A görögkatolikus egyház védelmében

Számos templom jutott erre a sorsra. Olykor amiatt, hogy a falut minden katolikus lakója elhagyta, ezért a szentélyt a görögkatolikusok igényeihez igazították. Így volt ez (és van is) például a Tłumacz városa melletti **Okniany** nevű faluban. A műemlék értékű fatemplomot a városból helyezték át a faluba. Talán éppen azért, hogy ne kelljen osztoznia a Szent Anna templom sorsában, amelyet a szovjetek parancsára 1969-ben leromboltak. Alább erről is szólunk.

Ez a templom is komoly történelmi jelentőségű épület, azonban jelenleg görögkatolikus templomként működik, ami szinte elkerülhetetlen.

Okniany (ma *Вікняни*) lakói viszont gondozzák az épületet, és nekik köszönhetően ma is jó állapotban van.

A jelenlegi plébánosok lengyelekkel is kapcsolatban állnak, és szívesen idézik fel a templom történetét, beleértve a hosszú lengyel epizódot is.

A Szent Anna templom balsorsa

A **Szent Anna templomot** 1882-ben építették **Tłumacz** városában. Sajnos a szovjet időkben, egészen pontosan 1969-ben döntést hoztak a lebontásáról, ami jelentős károkat okozott az épületben, ugyanis világi célokra szánták felhasználni.

Tłumacz lakóinak sikerült eljuttatniuk Lengyelországba a *Szent Anna harmadmagával* c. festményt, amely jelenleg Siedlakowicében található. Fennmaradt a plébániáról származó kereszt is, amelyet Maczulska Józia asszony őrzött évtizedeken keresztül.

Amint az alábbi képen is látható, az épület ma már nemigen emlékezetet a Szent Anna templomra, de padlószint alatt minden bizonnyal ott nyugosznak még szarkofágjaikban azok az egyházi személyek, akik éveken át vezették a plébániát. Miután Ukrajna 1991-ben elnyerte függetlenségét, az épületet kereskedelmi forgalomba helyezték. Használták mozinak, kultúrháznak, nemrégiben pedig egy diszkónak adtak otthont benne. Szinte minden este nagy bulik voltak. De egyetlen üzlet sem tudott hosszabb ideig itt maradni. A lakók még átokról és szellemekről is beszéltek, amelyek a diszkók idején kísértették a DJ-ket.

A sors azonban mégis rámosolygott Tłumacz városára.

Az épületet megvásárolta egy ukrán vállalkozó, Bogdan Stanisławski, és úgy döntött, hogy a helyi katolikus közösség rendelkezésére bocsátja.

Küzdeni kell a lengyel templomokért

Podhajce városában áll a lenyűgöző szépségű Szentháromság-templom. 1945 után számos hasonló jellegű épületet használták raktárnak.
A Szovjetunió összeomlása után a város lengyel közössége harcba fogott, hogy megkaphassák a templomot. A küzdelem csak 2006-ban érte el a célját. **Podhajcében** manapság rendszeresen tartanak miséket. Az istentiszteletet csak az egykori sekrestyében tarthatják meg, mivel az épület többi része még mindig romokban áll.

A templom nem néz ki valami jól, de lassanként újjáépül, és minden bizonnyal vissza lehet állítani egykori fényét. Ehhez azonban pénz kell. Lehetőség nyílt a lengyel kormány támogatására is.

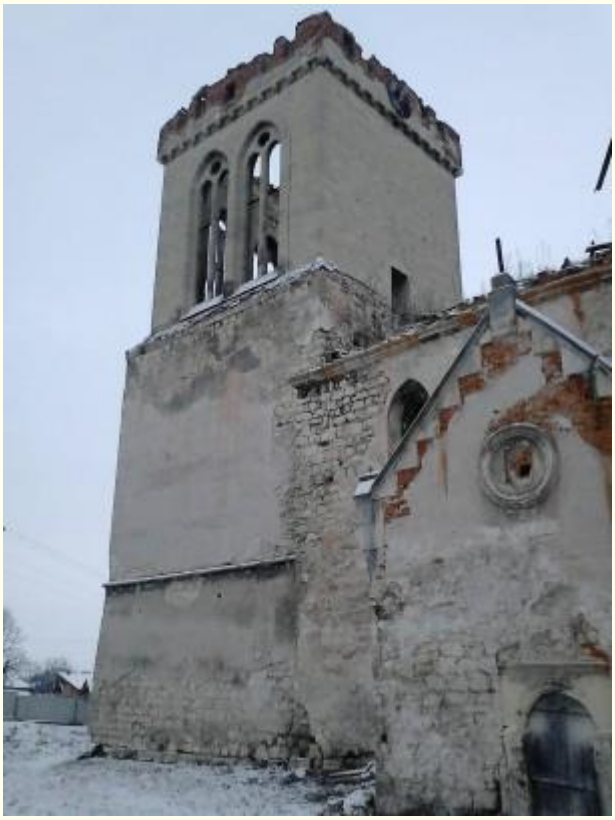

Podhajce katolikus lakosainak nehéz volna még többet tenni, de a feladatukat már elvégezték. Nekik köszönhető, hogy a templom fennmaradt, és ma is tarhtanak benne miséket.

A Michał Buczacki által alapított **Szentháromság-templom** kereszt alaprajzú, kőtömbökből épült. A kápolnában nyugszik a Lengyel Korona nagyhetmanja, Stanisław Rewera Potocki.

A katolikus közösségeknek sehol sem könnyű visszaszerezni létesítményeiket, de különösen így van ez a nagyvárosokban. **Lviv** városában *(ukr.: **Львів**, or.: **Львов** [Lvov], lengy.: **Lwów** [Lvuv], középkori magyar nevén **Ilyvó**, magyar forrásokban esetenként használt neve a német után **Lemberg**)* immár három évtizede vita folyik a **Łyczakowska** 53. szám alatti plébánia ügyében.

A vita már az 1980-as évek óta tart (a plébánia még a szovjet időkben is működött).

Az épület a városhoz tartozik, és egy zeneiskolának ad otthont. Az ügy még bíróság elé is került, és a Szent Antal Plébánia nyerte meg, de Ukrajna Legfelsőbb Bírósága 2014-ben hatályon kívül helyezte az ítéletet.

Latyczówban áll a lenyűgöző Latyczów-i Szűzanya-szentély. A szovjetek már a háború előtt lóistállóvá alakították a templomot. Később, 1945 után műtrágyaraktár-ként működött, vagy építőanyagot és üzemanyagot tároltak benne.

1984-ben ráadásul valaki fel is gyújtotta az épületet. **Latyczów** katolikus lakosai hősies magatartást tanúsítottak: 1989. május 27-én erőszakkal vették vissza a templomot a hatóságok „karmaiból”.

Ekkor kezdődött el a templom rekonstrukciója.

Ma már Ukrajna számos helyéről zarándokolnak az emberek a Latyczówi Szűzanyához, Podolia és Volhínia királynőjének szentélyébe. 2006-ban ünnepelték a templom fennállásának 400. évfordulóját.

Sokat számít a minisztériumi támogatás

Nagyon sok ma is működő, jó állapotban lévő templom van, bár gyakorta ezek is nehéz időket éltek meg. Példaként szolgálhat **Bołszowce** (Halicsi járás) esete. Ebben a városban minden évben megrendezik a lembergi érsekség „ifjúsági találkozóját”.
A rendezvények a Szűz Mária Vizitációjáról elnevezett szentélyben zajlanak, amelyet a XVII. században alapított Marcin Kazanowski hetman. Az épület egy gyönyörű fekvésű dombon található.

A II. világháború után a templom folyamatosan pusztult és egyre romosabbá vált. Csak 2001-től kezdtek rá gondot viselni a lengyel ferencesek. A lengyel állami költségvetésből történő finanszírozásnak köszönhetően a kolostort felújították és egykori szépségében helyreállították.

Kulcsfontosságú volt természetesen a lengyel állam segítsége, valamint a templomot gondozó ferences testvérek felbecsülhetetlen munkája. De sok katolikus létesítményhez, mint például **Baworówban** hiányoznak a pénzeszközök. Annak ellenére, hogy az ottani templom nincs a legrosszabb állapotban, még sok pénz kell ahhoz, hogy „megfelelő” állapotba kerüljön.

A kitartókat Keleten találjuk

Például **Przemyślanyban**. Az 1645-ben épült helyi templomot elsősorban az 1993-ban érkezett Piotr Smołka atya állhatatos hozzáállásának köszönhetően építették újjá.

De nézzük a kezdetektől: a templomot számos sorstársához hasonlóan 1945-ben bezárták. Kezdetben deszkaraktárnak, majd esernyőgyárnak használták. Ebben az időszakban semmisült meg a templomtorony, az orgona és a barokk oltárok. A Szovjetunió összeomlása után a lengyel közösség küzdelembe fogott a tulajdon visszaszerzéséért. A kijevi és lembergi hatóságoknál folytatott erőfeszítés következtében erre 1996-ban lehetőség nyílt.
Csakhogy a „Modul" gyár igazgatója, Tatjana Sapoval nem szándékozott elhagyni a templom épületét és a szomszédos ingatlant. 50 ezer dollárt kért értük.

A plébánia honlapja a következőképpen írja le az ügy befejezését: „1996 októberében járt nálunk a temetőben Jan Vecchii atya, szalézi tartományfőnök, és megtekintette, milyen körülmények között celebráljuk a szentmisét. Hollandiában a rotterdami szalézi püspök, Adrian személyében talált egy jótevőre, aki rendelkezésünkre bocsátotta ezt a hatalmas összeget."

1997-ben kezdődött a kolostor teljes rekonstrukciója, s az épület ma már az egész **Przemyślany** büszkesége. Egyre nagyobb számban jönnek az istentiszteletekre, köztük az ukránok is.

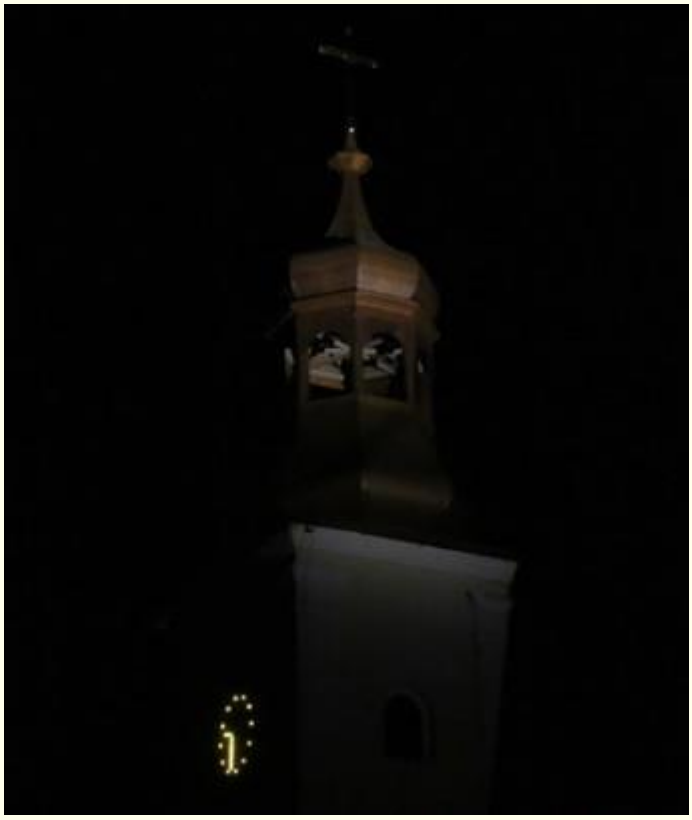

Jól tudják sokan, hogy ha nincs a fáradhatatlan és erős hitű Piotr Smoła atya, ma már talán nem is lenne lengyel plébánia **Przemyślanyban**. Legalább is nem ilyen állapotban.

Milyenek a kilátások? Ti mit tesztek érte?

Przemyślany temploma valóban rossz állapotban volt, mégis sikerült megmenteni. Ez reményt adhat a hasonló kezdeményezésekhez. Ehhez azonban szükséges az elhivatottság, az alulról jövő kezdeményezés, a munka és persze pénz. Ebben lehet számítani a lengyel kormány, pontosabban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának segítségére.

Adam Przywuski atya, a Latyczówi Szűzanya-szentély gondnoka a napokban mesélt lapunknak az egyik leromlott állapotú lengyel templomban tett látogatásról, amelyet a katolikus közösség kíván helyreállítani. A templom sekrestyéjében jelenleg illemhelyek vannak.
A létesítmény tulajdonosa a pap látogatásán meglepődve megkérdezte: „mit keres itt?”
A lelkész talán a tőle telhető legmegfelelőbb módon válaszolt: „No, épphogy maga mit keres itt?”

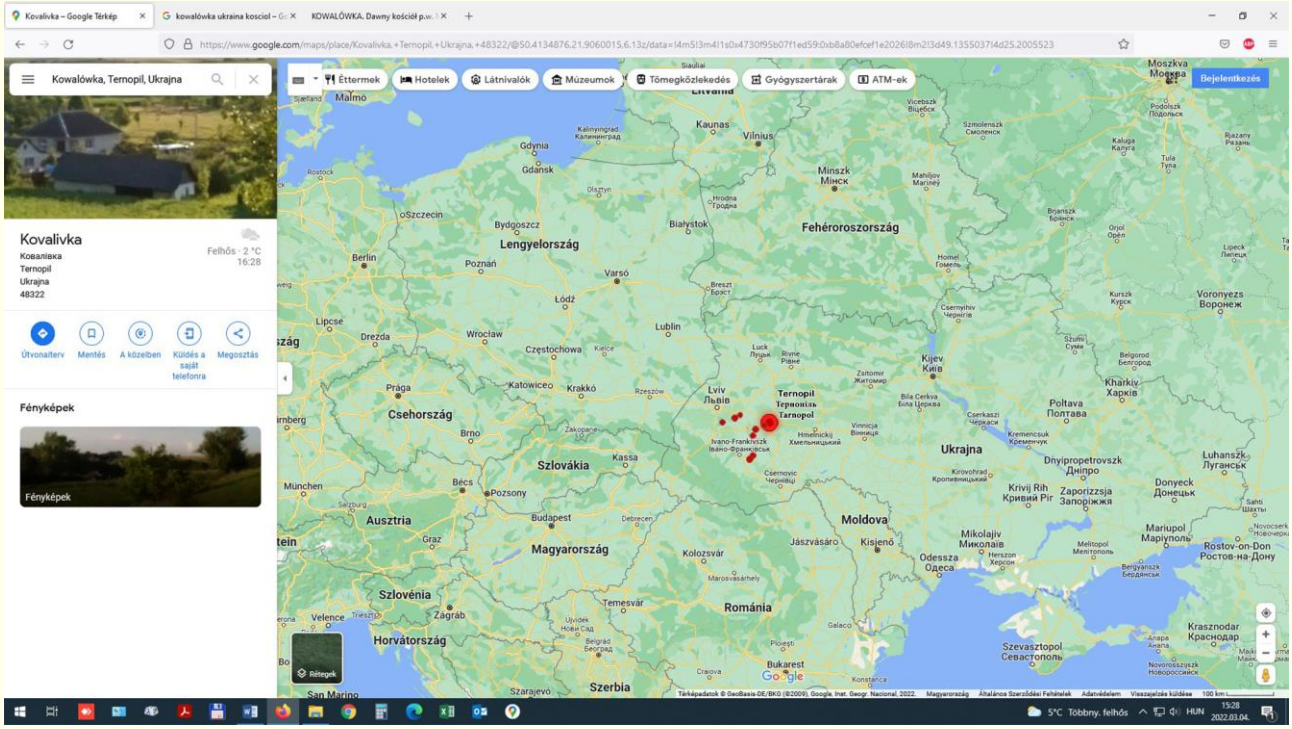

A fenti szemelvényekhez kapcsolódva vessünk egy futó pillantást a 2022-es ukrajnai háború hadijelentései között Ternopil (*Тернопіль)* néven emlegetett város és az ott épített templom történetére.

Jan Tarnowski koronahetman
(1488., Tarnów – 1561. május 16., Wiewiórka, Kárpátaljai vajdaság)

Tarnopol (*Тернопіль)*

A várost és az erődöt királyi privilégium alapján a lengyel koronahetman, Jan Amor Tarnowski alapította 1540-ben. Tarnopol első örökletes birtokosa Jakub Budzanowski volt. A településnek I. (Öreg) Zsigmond király adott városi jogot 1548-ban. Ezután Tarnopol sokszor cserélt gazdát, olyan nagy politikai jelentőségű és kiterjedt birtokokkal rendelkező főurakhoz tartozott, mint Ostrogski, Zamoyski, Koniecpolski, Sobieski, Potocki família, és 1844-ig magántulajdon volt. 1672-ben és 1675-ben a tatár és a török hadsereg pusztította a várost.

Lengyelország első felosztása, 1772 után Tarnopol Galícia részeként osztrák fennhatóság alá került.

A napóleoni háborúk során a várost az orosz hadsereg foglalta el, az 1809-es schönbrunni béke alapján a franciákkal szövetséges Orosz Birodalom fennhatósága alá került, majd az 1815-ös Bécsi Kongresszus értelmében visszatért az Habsburg Birodalomhoz.

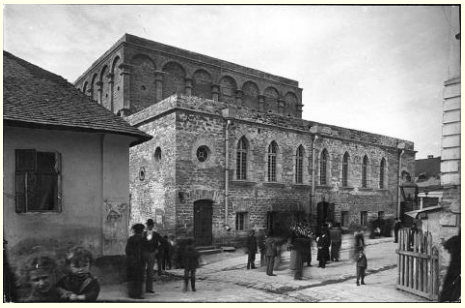

Tarnopol – a régi zsinagóga 1910-ben

1843-ban Tarnopol utolsó birtokosa, Tadeusz Turkułł szerződést kötött a várossal Tarnopol eladásáról. 1844. december 12-én I. Ferdinánd császár királyi város címet adományozott Tarnopolnak.
A város fejlődésének katalizátorává lett a Lemberg felé 1870-ben megépült vasútvonal.
1880-ban Tarnopolnak már körülbelül 26 ezer lakosa volt, ennek kb. a fele mózeshitű.

Az I. világháború utáni 1920-as szovjet-lengyel háború végén kötött Rigai Szerződés a várostól keletre, a Zbrucz folyónál határozta meg a lengyel-szovjet határt, tehát a város lengyel kézben maradt.

1923. március 15-én a Nagykövetek Tanácsa elismerte Lengyelország szuverenitását Kelet-Galícia, köztük Tarnopol felett.

A Szovjetunió Lengyelország elleni 1939. szeptember 17-i agressziója során a Vörös Hadsereg elfoglalta Tarnopolt. Álválasztásokat követően a szovjet hatóságok 1939 októberében hivatalosan annektálták a Második Lengyel Köztársaság megszállt területeit. A megszállt területek lakosságát szovjetizálási folyamatnak és az NKVD szisztematikus rendőri elnyomásának vetették alá. Bevezették a politikai terrort, a lengyel és az ukrán politikai elit képviselőinek letartóztatását, tömeges deportálásokat és vagyonelkobzást. Tervszerűen pusztították a lengyel tudományt és kultúrát, az értelmiség, az egyház, a hadsereg képviselőit, a társadalmi és politikai aktivistákat pedig GULAG vagy GUPVI koncentrációs táborokba küldték vagy meggyilkolták.

Miután a Harmadik Birodalom megtámadta a Szovjetuniót, a német hadsereg 1941. július 2-án elfoglalta Tarnopolt. Közvetlenül a város német megszállása előtt az NKVD egy több mint ezer fogolyból álló hadoszlopot terelt ki a börtönből. Köztük volt a lengyel értelmiség számos képviselője is, akiket június 22-e után tartóztattak le. Aki nem bírta az erőltetett menet tempóját, azt agyonlőtték. Már Tarnopol utcáin elkezdődtek a gyilkosságok. A megmaradt foglyokat, főként ukránokat, az NKVD gyilkolta meg. Német hadifoglyok is voltak az áldozatok között. A holttesteket a pincékbe és a börtön udvarán lévő árokba dobták. Két nappal később a németek uszítására egy hetes pogrom tört ki a városban zsidók ellen. A németek csak férfiakat lőttek le, a pogrom ukrán résztvevői pedig nemüktől és koruktól függetlenül feszítővassal, baltával és késekkel öltek meg zsidókat. Körülbelül 100 ember égett meg a zsinagógában. Az embervadászat a közeli falvakba is átterjedt. A német megszállás alatt a németek kiirtották Tarnopol zsidó lakosságát, amely 1931-ben a város népességének 39,27%-át tette ki. 1944. április 15-én, hosszas ostrom után a várost újra elfoglalta a Vörös Hadsereg.

Az 1945-ös jaltai konferencia döntése nyomán Tarnopol a Szovjetunióhoz került, lengyel lakosságát pedig nemzetközi szerződés alapján Lengyelország nyugati részén, a Visszaszerzett Területen telepítették le. 1944-ben, miután a szovjet csapatok visszafoglalták a németektől, a város hivatalos neve: Ternopil (*Тернопіль),* oroszul Tarnopol (*Тарнополь)* lett.

Plébániatemplom – Tarnopol

A templom 1903-1908 között épült, az akkori tarnopoli plébános esperes, Bolesław Twardowski, címzetes püspök majd Lemberg metropolita érseke erőfeszítéseinek köszönhetően jött létre.
A korai modernizmus és a szecesszió hatását is viselő neogótikus templom tervezője a híres galíciai építész, Teodor Talowski volt.
Bolesław Twardowski lembergi érsek szentelte fel 1933-ban.
Felépítésétől 1946-os bezárásig működött Tarnopolban a Mindenkor Segítő Szűz Mária plébániatemplom.
A II. világháború után Kis-Lengyelország többi keleti részével együtt Tarnopolt is a Szovjetunió annektálta.

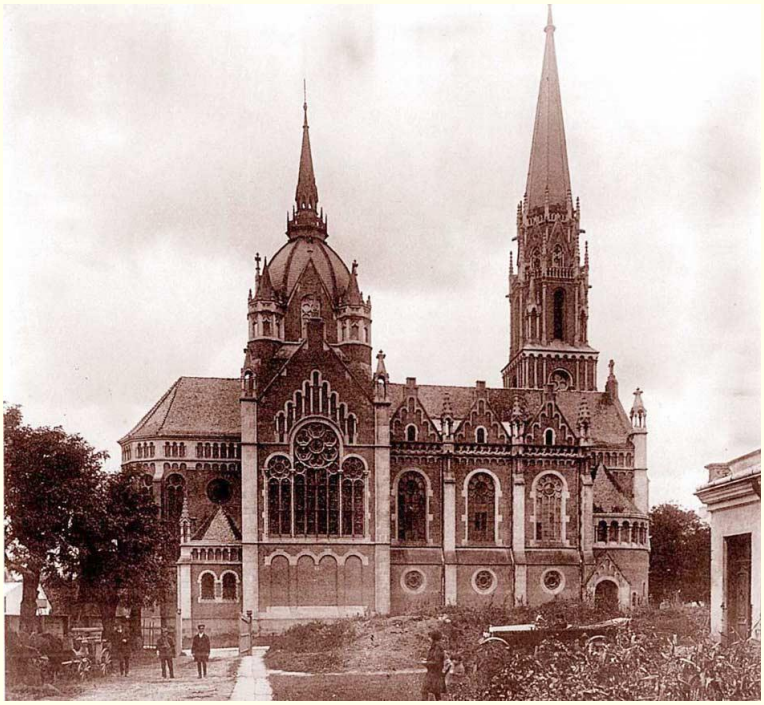

A templom gyülekezet nélkül maradt, végül 1954-ben lerombolták.
Helyére épült a Центральний універмаг (Centralnüj Unyiviermag), a nagyáruház.

A Szovjetunió összeomlása után az egykori épület előtti téren felállították a templom ukrán, lengyel és angol feliratú makettjét.

A bevásárlóközpont egykor és a közelmúltban.

Már a 2022-es orosz-ukrán háború első heteiben napvilágot láttak a nemzetközi sajtóban mindenféle fantáziálások, kalkulációk a világégéseket menetrend szerint követő „határrendezésekről”.
Kérdés, hogy egy határrendezés vagy revízió feledtetni tudja-e a 30-as években előidézett sztálini éhínségét, a „holodomort”, az 1943-as volhíniai mészárlást, a világháborús népirtásokat és a proletár internacionalizmust. A sort folytathatnánk a végtelenségig. Hol vannak a rég óhajtott „légies” határok? Visszatérünk az 1944-es „szalvétaegyezmény” módszeréhez?

A háború minden szörnyűségével együtt is csak kiélezi, fókuszba hozza a békeidőben is meglévő jelenséget, nevezetesen azt, hogy a döntéshozók, a politikacsinálók, a sajtó munkatársak mindig a könnyen értelmezhető, interpretálható és – látszólag – könnyen kezelhető gazdasági, ideológiai, katonapolitikai és szövetségi kérdésekkel foglalkoznak. Többnyire ez is csak ámítás, hiszen a nélkülözhetetlennek ítélt együttműködés, az üzletek, adásvételek stb. azért folytatódnak a nyilvánosság kizárásával.

Az értékes ipari létesítmények és mezőgazdasági területek birtoklása, a stratégiai jelenőségű katonai szempontok mellett a győztes nagyhatalmak nem mindig veszik figyelembe az adott ország megfogyatkozott és traumatizált lakosságának kulturális gyökereit.
A társadalom működése, a szokásokkal, nyelvvel, vallással, hagyományokkal – egyszóval kultúrával rendelkező népesség megismerése, mérése, vizsgálata és szakszerű kezelése annyira terhes és bonyolult feladat, hogy többnyire inkább az egyének jogaival, a tömegesen vándorló individuumok szabadságával érvelnek. Holott a kultúra nem csak megtartó erő, de kölcsönös viszonyban is áll hordozójával. Nem könnyű leválasztani róla. Erőszakkal a legkevésbé. A népet leváltani már megpróbálták néhányszor. Kiirtani, lecserélni sem lehet egykönnyen. Erre is vannak példák. A legyőzött, megalázott nép rendkívül veszélyes gyújtószerkezet.
A legújabb eljárás szerint az önkéntes lemondás, az önfeladás előidézése dívik különféle kultúrapótló tudatmódosító szerekkel. Kezdetnek egy nagy dózis önmegvetés, a saját kultúra értéktelen voltának elterjesztése, majd az ennek helyébe lépő pótszerektől való függés kialakítása.
Nem volt nagy szellemi attrakció hajdan a despotáink által erőszakolt idegennyelv-oktatás szabotálása, hiszen az üldözött vallás, kultúra erőre kap, a háttérbe szorított nyelv új életre kel. Mennyivel más a civilizátori munka, ha egy varázslat folytán egyszerre fogyasztókká válnak az emberek és olyan dolgokra költik jövedelmük és szabadidejük jelentős hányadát, amitől aztán megszűnnek társadalom lenni és egyszerűen tömeggé válnak Isten, haza és család nélkül.
Przemyślany templomát 1945-ben bezárták. Kezdetben deszkaraktárnak, majd esernyőgyárnak használták. Vajon mi vár rá néhány évtized múltán?
Gyorsétteremmé lesz majd vagy valamelyik világcég kínálja benne a legújabb technikai csodákat?

Az európai nyelvekben a *„templom/szentély”* megjelölésére több kifejezés használatos, melyek gyakorta közös tőről fakadnak.

A „templom” az európai nyelvekben

Az „egyház” jelentéssel is használatos *„kościół”* mellett a lengyel nyelvben használatos (a több szláv nyelvben is elterjedt) *„cerkiew”,* de a két kifejezés jelentése az idők során specializálódott:
a XVI. század végétől a lengyelben általánossá vált a pravoszláv (azaz ortodox) *„cerkiew”* illetve a katolikus *„kościół”* megkülönböztetése.

A zűrzavar megszüntetésére egyszerű megoldásként kínálkozik mindenféle egyházi intézmény betiltása, hiszen ma már tudható, hogy a vallás csak métely és „a nép ópiuma”. De az erről szóló tanítást vajon hogyan olvasták volna a bizánci tudós szerzetesek ténykedése nélkül a cirill írást használó belaruszok, bolgárok, macedónok, oroszok, szerbek és ukránok? Merre van egy Макдоналдс?

A fegyverek nem visznek közelebb a békéhez, de a pacifizmus nevében önfeladást provokáló propaganda sem. Talán építeni kellene. Templomot, iskolát.

Szemlézte/fordította: ifj. Béri Géza